

Director,
XEVI XIRGO

Subdirectors,
LLUÍS MARTÍNEZ,
CARLES RIBERA

SECCIONS:
Política, **PEPA MASÓ**; Economia, **JOAN ARMENGOL**;
Opinió, **TONI BROSÀ**; Societat, **CARLES SABATÉ**; Cultura,
Espectacles, **JAUME VIDAL**; Comunicació, **GEMMA
BUSQUETS**; Disseny, **MANEL CASTILLA**; Fotografia,
ROBERT RAMOS; Documentació, **CARME TORNÉS**;
Delegada a Madrid, **MONTSE OLIVA**;
AVUI.CAT, **JORDI PALMER**;
President del Consell Editorial, **VICENT SANCHIS**

REDACCIÓ I SEU SOCIAL:
Tàpies, 2 - 08001 Barcelona

CENTRALETA Tel. 93 316 39 00
ADREÇA INTERNET: <http://www.avui.cat>
SERVEI D'ATENCIÓ AL CLIENT Tel. 972 18 64 80 - Fax: 972 18 64 40

PUBLICITAT: **HERMES COMUNICACIONS, S.A.**
Santa Eugènia, 42. 17005 Girona.
Tel.: 972 18 64 35 - Fax.: 972 18 64 10 - Adreça electrònica: publicitat@avui.cat

IMPRESSIÓ: **Gráficas de Prensa Diaria. DL: B20.249-1976** DIFUSIÓ CONTROLADA PER L'OJD.

A efectes del que preveu l'article 32.1 paràgraf segon de la LPI, Corporació Catalana de Comunicació SL s'oposa expressament a la utilització de qualsevol contingut d'aquest diari amb la finalitat de fer resenyes o revistes de premsa amb fins comercials (press-clipping) sense comptar amb l'autorització prèvia de Corporació Catalana de Comunicació SL.

**EL PA DÓNA MOLT DE JOC
AL DICIONARI DE LA LLENGUA
CATALANA**

Josep Maria
Pasqual

Periodista i editor

El pa de paper

A propòsit de l'èxit literari i cinematogràfic del pa negre, la curiositat m'ha empès a consultar un exemplar del segon tom del *Diccionari de la llengua catalana* publicat l'any 1865 per Espasa Germans Editors, òbviament per l'entrada *pa*. Del resultat de la investigació en puc dir que *pa negre* no hi figura, i m'inclino més a pensar que, simplement, la denominació *pa negre* no existia a Catalunya a mitjan segle XIX, més que en un oblit de l'autor, ja que l'entrada *pa* és completíssima i ocupa gairebé tres pàgines de l'obra.

LA LECTURA DEL DICIONARI en qüestió —una petita joia de més de 800 pàgines adquirida recentment en una descarregada d'antiguitats pel preu simbòlic de deu euros, sense regatejar— m'està proporcionant moments de plaer indescriptibles. Si bé l'autor que signa és el doctor en lletres Pere Labernia, des de l'inici consta que el diccionari va ser “considerablement augmentat y corretgit per una societat de literats, cultivadors de la llengua catalana”. Quant al domicili editorial dels germans Espasa, l'adreça és Robador, 39.

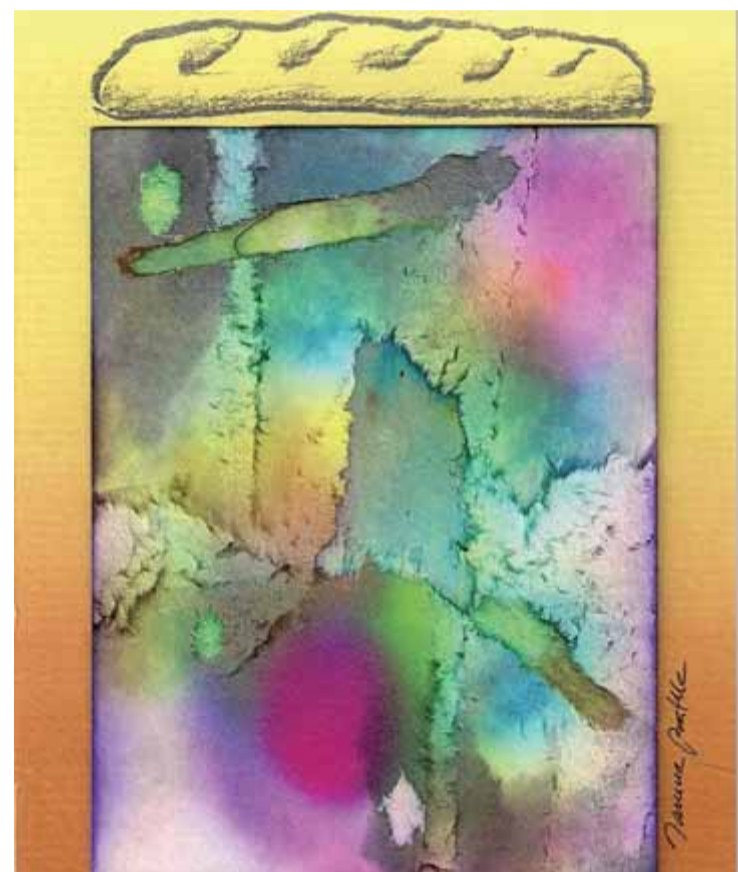
Encara no fa dos anys, un segle i mig després de l'època a què ens referim, davant mateix del número 39 del carrer d'en Robador s'hi ha instal·lat, coses de la vida, la llibreria i l'àmbit de publicacions de l'Institut d'Estudis Catalans.

TORNANT AL PA, L'ARTICLE no recull el *pa negre*, però sí el *pa blanch*, definit com “*Lo que es de bona farina*”. Al que tindríem per *pa negre*, s'hi refereix —interpreto— com a “*pa de sagó*”, que defineix com “*L que's fá pastant sagó en lloch de farina*”, o com el “*pa moreno*”, definit com “*L de inferior qualitat*” o, com a “*pa mitjà*”, que defineix com a “*L pa de qualitat entre l'blanch y l'moreno*”, o com a “*pa de barreja*”, definit com a “*Lo fét de farina de vários grans y llavors*”. I encara l'autor recull el “*pa de ca o de gossos*”, que defineix com “*Lo molt moreno que's sól donar als gossos*” i el “*pa de galgo*”, definit com a “*Lo fet de farina molt passada que ix moreno*”.

ENCARA NO FA UNA SETMANA, caminant per Vilobí d'Onyar, vaig trobar el senyor Joan Sargatal, nascut a Riudellots de la Selva l'any 1920, i mirant uns finestrals del carrer de Sant

Josep m'explicava que tenia el record de ben petit de veure-hi pans penjats a l'exterior, molts pans. Però li fallava la memòria i no recordava per què els hi penjaven. Un parell de dies després em va venir a trobar el senyor Joan Sargatal per anunciar-me que havia pogut recordar el motiu dels pans penjats als finestrals: era perquè no es florissin, em va dir, molt content d'haver recuperat aquella pàgina viscuda feia vuit o nou dècades. He mirat el diccionari i, efectivament, recull l'entrada “*pa florit*”, que defineix com “*Aquell que, ó per la humitat, ó pel molt temps que está fét se li ha format una espècie de molsa que sól sér blanca, però á vegadas té part de blau y de groch*”.

DE LES NOMBRESES FRASES fetes amb el pa com a ingredient lèxic, algunes es poden comentar perquè s'han mantingut vives en el llenguatge, si bé la forma que ha perviscut no és l'originària. Recordo un polític balaguerí, Eduard Tarragona, que l'any 1977 es va presentar sense èxit com a candidat al Senat espanyol fent servir el lema “Al pa, pa, i al vi, vi”. El diccionari recull dues versions originals d'aquesta frase

JAUME BATLLE

feta, però que no són ben bé iguals. Una és “*Pa pa, vi vi*” i, l'altra, “*Pa per pa, vi per vi*”. Respectivament signifiquen “*Ab ingenuitat y franquesa*” i “*Clar y català, sense rodeos*”. Mai no sabrem si el polític Tarragona no va arribar al Senat perquè havia fet una versió lliure de la frase feta o, potser, perquè el seu historial incloïa el pas per les Corts franquistes com a diputat pel terç familiar (i, finalment, encara va ser elegit diputat l'any 1982,

per Aliança Popular).

UNA ALTRA FRASE FETA molt usual (especialment perquè la fa servir el mestre Joaquim Maria Puyal en les transmissions radiofòniques) però que ha evolucionat és “Posar-hi més pa que formatge”. La versió que recull el diccionari del segle XIX és “*Prométrer més pa que formatge*”, que es defineix com “*Prométrer gran recompensa, crescuts interesos, y no cumplir res*”.

Gloses sorprendents sobre Joan Solà

Josep Maria
Casasús

Periodista

Joan Solà i Cortassa fou el meu professor de català, l'any 1966, a l'Escola de Periodisme de l'Església, en el CICF que tutelava Joan Triadú. El català l'havia après jo fins llavors de ma-

nera autodidacta. Ho havia fet ja als 11 anys amb els tres volums de *Visions de Catalunya*, de Joan Santamaria, i altres llibres heretats del meu avi, Josep Guri i Aguiló, comerciant d'olis i sabons, catalanista i lletraferit.

En els primers exercicis de classe, Solà detectà que m'influa encara la prosa opulenta de Santamaria. “El teu lèxic és massa abarrocat. És ric i correcte. Però cal que el

depuris. Els periodistes heu d'usar la parla comuna”, em digué amb bonhomia i contundència.

Solà fou, doncs, el meu mestre. Quan escric, tinc presents els seus consells, de la mateixa manera que recordo també els dels periodistes Carles Nadal i Llorenç Gomis, professors que ensenyaven redacció periodística en aquella exemplar escola barcelonina.

Joan Solà era un savi

que sabia ensenyar. Amb el pas dels anys em dolgué observar que vivia en un cert aïllament acadèmic. No conec a fons el món dels lingüistes i filòlegs. Però vaig tenir la impressió que ell es marginava o que era marginat en els ambients del seu ofici. Li costà entrar a l'Institut d'Estudis Catalans. Algú m'explicà que discrepava massa del sector dominant en matèria d'estudi de la llengua. Un altre em

digué que era massa individualista, que ell mateix s'excloïa.

Ignoro aquestes rivalitats i desavinences del gremi. Prefereixo no saber-les. Però em sobta que en quasi totes les gloses dedicades a la mort de Joan Solà, el meu mestre, hom el relacioni amb una tradició específica que diuen que només passa per Pompeu Fabra, Joan Coromines i ell.

En cap dels articles i

declaracions d'aquests dies he vist més noms de gramàtics, filòlegs o lingüistes de la seva generació, de les anteriors o de les més joves. Suposo que a Joan Solà això no li agradaria. Víctima com havia estat del bandejament, el seu món de la llengua catalana sospito que era més gran, més obert i més generós d'aquell que traspuen alguns textos dels qui, paradoxalment, volen elogiar-lo.